

از زیباشناسی تا زیبایی‌شناسی نمای ساختمان‌های مسکونی منطقه ۱۷ شهرداری تهران

رضا کسروی
پژوهشگر دکتری معماری منظر، دانشگاه تهران
kasravi58@gmail.com

چکیده

فرایند کشف رابطه میان اشیا و حوادث و درک نسبت آن‌ها با هم منتهی به تولید معنا می‌شود. در فرایند تولید معماری به مثابه هنر، زیبایی آفریده می‌شود. هنگامی که انسان با اثر زیبا مواجه می‌شود، می‌تواند با بررسی و تحلیل و بازخوانی آن اثر به قواعدی که منجر به تولید اثر زیبا شده پی ببرد. در این تحقیق، اثر زیبا، معماری ساخته شده توسط مردم ساکن منطقه ۱۷ شهرداری تهران است. منطقه ۱۷ از جمله مناطق مهاجرپذیر شهر تهران است که مهمترین ویژگی کالبدی آن فرسودگی بوده و در گذشته نه چندان دور، فقر جز جدایی ناپذیر زندگی ساکنان شمرده می‌شده است. نماهای ساختمان‌های مسکونی منطقه ۱۷ شهرداری تهران که طی یک مسابقه عکاسی توسط مردم به عنوان اثر زیبا برگزیده شده‌اند، موضوعی است که در این مقاله بدان پرداخته می‌شود. در گام اول، کشف آنچه از نظر مردم زیبا دانسته شده و در گام دوم دستیابی به قانون مندی این «زیبایی‌شناسی» مد نظر بوده است. روش این پژوهش استنتاج نکات مشترک حاصل از تحلیل نمونه‌هاست و از روش‌های کمی به منظور فهم و تفسیر پدیده‌های کیفی در چندین نمونه از بناهای منتخب توسط مردم استفاده می‌کند. پارامترهای کمی مورد بررسی عبارتند از اشکال و تناسبات، رنگ، مصالح، تزئینات، سن و سبک نماهای ساختمانی منتخب. تحلیل دست‌آوردهای حاصل از بررسی پارامترهای کمی نشان می‌دهد با توجه به اتفاقات سال‌های اخیر همچون افزایش قیمت زمین و مسکن، همچنین گسترش تهران، افزایش جمعیت و قرارگیری این منطقه در متن شهر تهران، تمایل روشنی در مردم ساکن برای تغییر سابقه ذهنی ناشی از فقر در گذشته و نشان دادن نوعی رفاه در زندگی‌شان است. گرایش فراوان به استفاده از سنگ در نما، پیدایش نماسازی کلاسیک غربی که پیش از این بیشتر در شمال شهر دیده می‌شد و ترادف نو بودن و زیبایی در ذهن ساکنان و استفاده از رنگ‌های جلب توجه‌کننده، نشان‌دهنده تمایل مردم برای ابراز تمایز و تغییر طبقه اجتماعی است.

واژگان کلیدی

زیباشناسی، زیبایی‌شناسی، نما، منطقه ۱۷، عکس.

مقدمه

زیبایی است و شاید بتوان گفت ارجمندترین شأن اثر معماری، وجه هنری آن است. از این رو باید پذیرفت نیاز به روشن کردن شئون زیبایی برای ارزیابی دیدگاه‌ها و نیز بررسی و تحلیل آثار معماری امری آشکار است (منصوری، ۱۳۹۴). این پژوهش با فرض این که نماهای ساختمان‌های مسکونی در منطقه ۱۷ شهرداری تهران از قواعدی تبعیت کرده که از خلال بازخوانی نمونه‌های آن قابل وصول است، شکل گرفته است. به سبب رویکرد هنری در بررسی مسئله زیبایی، این مقاله به چرایی مسئله زیبایی وارد نمی‌شود، بلکه چپستی آن در تجربه نماهای مسکونی منطقه ۱۷ را مورد نظر قرار داده است.

زیباسازی، فرآیند معنا بخشیدن به شی‌است. اشیاء پیرامون انسان، تا قبل از توجه او، فاقد معنا هستند. مفهوم آن‌ها همان نقشی است که در عالم فیزیک دارند و با کارکردشان تعریف می‌شوند. طبیعت و محیط مملو از اشیایی است که هر کدام خاصیتی دارد و نقشی را ایفا می‌کند. انسان ناظر محیط، از همان آغاز درصدد کشف روابط میان اشیا و حوادث بر می‌آید. فرآیندی که برای اشیا در جایگاه آن‌ها نسبت به یکدیگر نقش تعریف می‌کند، به تولید معنا برای شی منتهی می‌شود، اشیای معنادار در نظر انسان واجد کمال شناخته می‌شوند که بهره‌ای از آن در صورت آن‌ها منعکس می‌شود. چگونگی نگرش ما به زیبایی به صورت مستقیم در آفرینش اثر هنری و معماری تأثیرگذار است. هنر، آفرینش

روش تحقیق

روش این پژوهش استنتاج نکات مشترک حاصل از تحلیل نمونه‌هاست و از روش‌های کمی به منظور فهم و تفسیر پدیده‌های کیفی در چندین نمونه از بناهای منتخب توسط مردم استفاده می‌کند. به عبارت دیگر روش انجام پژوهش حاضر، تحلیل نمونه‌ها برای کشف قوانین تکرارشونده، در صورت بخشی به نمای ساختمان است. خصوصیات ظاهری عناصر معماری به منظور اتصال حلقه‌های یافت شده در سیر این مطالعات، جنبه‌های مختلف پژوهش حاضر بوده که در نهایت به تحلیل و تفسیر نمونه‌ها و تبیین ویژگی‌های زیباشناسانه و کشف رویکردهای زیباسازی در بناهای مسکونی منطقه ۱۷ شهرداری تهران می‌پردازد.

روایت این گزارش از چگونگی صورت‌پذیری نمای ساختمان از سلیقه سازندگان آن، بیان زیبایی‌شناسی در آن‌ها است که یافته‌های آن به دلیل کمی بودن قابل ارزیابی و ابطال‌پذیر است؛ از این رو خصلت یک گزاره علمی را دارا است. محصول زیبایی‌شناسی نمای ساختمان‌های مسکونی منطقه ۱۷، دست‌یابی به گونه‌ای از زیبایی است که ریشه در ذهن سازندگان این بناها دارد از این رو می‌توان نتایج این پژوهش را بیان ذوق زیبایی‌شناسی مردم منطقه در روزگار اکنون دانست.

معرفی کلی منطقه ۱۷ شهرداری تهران

برای گذشتن از مرحله تفسیر و ارایه تحلیل در خصوص چرایی وجود قواعد خاص زیبایی‌شناسی، لازم است بستری که به لحاظ کمی مورد تفسیر قرار می‌گیرد از جهات اجتماعی و فرهنگی معرفی شود. منطقه ۱۷ شهرداری تهران که از نظر مساحت یکی از مناطق کم‌وسعت این کلان‌شهر به حساب می‌آید با مساحتی حدود ۸۲۲ هکتار در منطقه‌ای با بافت کالبدی «خودرو» قرار

کلیات تحقیق

این پژوهش بر اساس مستندات جشنواره نماهای برتر شهرداری منطقه ۱۷ تهران انجام شده است و هدف، در گام اول کشف آنچه در منطقه ۱۷ تهران از نگاه مردم نمای زیبا دانسته می‌شود و در گام دوم دستیابی به قانونمندی حاکم بر این «زیباشناسی» و به عبارت دیگر درک زیبایی‌شناسی آنان است.

در سال ۱۳۹۲ شهرداری منطقه ۱۷ تهران با همکاری شرکت مهندسی مشاور نظر، به برگزاری جشنواره نماهای برتر اقدام کرد که هدف آن ارتقای دانش عمومی و جلب توجه شهروندان منطقه به موضوع اهمیت نمای ساختمان و تاثیرگذاری آن در شکل‌دهی به سیمای شهر بود. یکی از محورهای مسابقه عکاسی «نمای مطلوب» در سطح منطقه اعلام شد. به منظور گسترش حوزه نفوذ مسابقه، مقرر شد تا شرکت‌کنندگان، تمامی شهروندان تهران بدون محدودیت سنی و بدون در نظر گرفتن مهارت عکاسی حرفه‌ای باشند و موضوع مسابقه عکس (نمای ساختمان) که حتماً در منطقه ۱۷ واقع شده و کاربری مسکونی داشته باشد، اعلام شد. هر شرکت‌کننده می‌توانست حداکثر با سه عکس در مسابقه شرکت کند. سه شیوه از طرف برگزارکنندگان برای دریافت عکس‌های مسابقه اعلام شد که عبارت بودند از: ایمیل، مراجعه حضوری به دبیرخانه مسابقه یا مراجعه حضوری به یکی از دفاتر نوسازی منطقه ۱۷ شهرداری تهران. طی دو مرحله داوری، براساس خواسته‌های اعلام شده، از میان ۱۰۲ اثر دریافتی، ۳۰ اثر به مرحله نهایی رسید. مقاله پیش‌رو مبتنی بر ۲۷ اثر (۳ عکس به دلیل تکراری بودن حذف شد) مرحله نهایی مسابقه عکاسی نمای برتر منطقه ۱۷ شهرداری تهران است که به موضوع زیبایی‌شناسی نما در منظر مردم در این منطقه می‌پردازد.

سال	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
جمعیت	۳۳۶۰۵۲	۲۸۷۲۴۷	۲۵۶۰۲	۲۵۲۹۱۳

تصویر ۱. مشخصات کلی منطقه ۱۷. مأخذ: نتایج سرشماری عمومی سوس و مسکن مرکز آمار ایران

تحلیل ویژگی‌های جمعیتی و شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی منطقه ۱۷ شهرداری تهران توسط پایگاه تحقیقات جمعیت دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام گرفت، مشخص شد که میزان اعتیاد در منطقه ۱۷ شهرداری تهران در بالاترین سطح است و پس از اعتیاد به ترتیب بیکاری و فقر از مهمترین مشکلات شهروندان است. نکته مهم دیگری که در این تحقیق به آن اشاره شده این است که علاوه بر گسترش اعتیاد در میان شهروندان، خرید و فروش مواد مخدر نیز در سطح بالایی است. بیشتر افراد منطقه آذری هستند. بیشتر مردان منطقه کارگر و اغلب زنان منطقه خانه‌دار هستند. این منطقه دارای معابر تنگ و بافت فرسوده منازل مسکونی است که آن را در برابر زلزله بسیار آسیب‌پذیر کرده است. ایجاد مزاحمت در برخی پارک‌ها باعث محدودیت تردد و حضور خانم‌ها در عرصه اجتماعی منطقه شده است. به دلیل پایین بودن نرخ اجاره بها و قیمت زمین، تقاضای زیاد برای سکونت از سوی اقشار کم درآمد و مهاجرین صورت گرفته که باعث تراکم جمعیتی بالا شده است (شاهنده، ۱۳۸۲).

روند تحلیل نماهای مسکونی

این پژوهش با هدف کشف قانون‌مندی‌های زیبایی‌شناسی از تحلیل اثر زیبا انجام گرفته است. در اینجا اثر زیبا، نمای ساختمان است. لذا در گام اول روش تحلیل براساس موضوع مورد بررسی اهمیت دارد. در اینجا تحلیل اشکال و تناسبات، رنگ، مصالح، تزیینات، سن و سبک نماهای ساختمانی منتخب مورد نظر است. مقصود از شکل در معماری، پیکر، ریخت و کالبد است؛ حدود مستقلى که در سطوح انبیه به وضوح قابل تشخیص باشد. شکل کلی نما، تقسیمات اصلی آن که اشکال کوچکتری پدید می‌آورد،

گرفته است. نقشه شماره ۱ موقعیت این منطقه را در شهر تهران، نشان می‌دهد. منطقه ۱۷ تهران دارای بالاترین حد تراکم جمعیت در بین مناطق شهر تهران است. بررسی روند جمعیتی منطقه از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ بیانگر کاهش میزان جمعیت است.

روند شکل‌گیری منطقه

نقطه عطف تحولات کالبدی و کارکردی منطقه ۱۷ را باید ناشی از بروز عوامل بیرونی دهه ۶۰-۵۰ و مقارن با وقوع انقلاب اسلامی و پس از آن دانست. از اوایل دهه ۵۰ به بعد، بر اثر بروز پاره‌ای از تحولات، شهر تهران به عنوان پایتخت سیاسی و اقتصادی ایران، مواجه با سیل مهاجرین روستایی شد. هدف غایی از این مهاجرت‌ها در درجه اول یافتن کار و اشتغال در صنایع مستقر در اطراف تهران و در وهله بعد ساخت و ساز سرپناهی به منظور سکونت بود. از این رو اراضی واقع در محدوده ۲۵ ساله تهران به علت ارزانی قیمت زمین و نزدیکی به محل کار مورد توجه آنان قرار گرفت. وجه ممیزه ساخت و ساز در این منطقه نسبت به نقاط درونی محدوده قانونی تهران، ارزانی قیمت زمین و ساخت و ساز غیرضابطه‌مند و "خودرو" در آن‌ها بود. از مهمترین ویژگی‌های کالبدی این منطقه وجود حدود ۱۵۰ هکتار بافت فرسوده دارای اولویت (دارای هر سه شرط فرسودگی: ریزدانی، دسترسی نامناسب و ناپایداری) است به نحوی که در سال ۱۳۸۵ حدود ۹۰ درصد واحدهای مسکونی آن فرسوده بوده است (امکو، ۱۳۸۶).

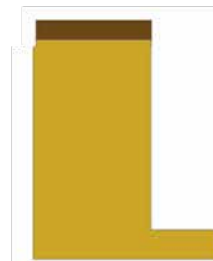
ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی

تنوع مسایل اجتماعی و اقتصادی شهروندان منطقه ۱۷ شهرداری، این جامعه را به عنوان یک جامعه با مشکلات اجتماعی و اقتصادی فراوان معرفی می‌کند. در پژوهشی که در سال ۱۳۸۲ با عنوان

M05

شماره اثر	سبک	استفاده از پایه	تعداد مصالح		
			صنعتی	معدنی	
				منسوجی	طبیعی
نوساز	مدرن	خبر	۰	۱	۱

تصویر ۲. تحلیل نماهای مسکونی. ماخذ: نگارنده.

شماره اثر	سبک	استفاده از پایه	تعداد مصالح			مصالح	تزئین	طیف	تعداد	رنگ	اشکال قطعات	قطعات اصلی	شکل کلی	نما	کاربری	شماره بنا	رده
			صنعتی	معدنی													
				منسوجی	طبیعی												
نوساز	مدرن	خبر	۰	۱	۱			سفید-قرمز	۲					مسکونی	M05	۴	
۹۰ هـ	مدرن	خبر	۰	۱	۶			قرمز-قهوه ای-سفید	۷					مسکونی	M06	۵	

جدول ۱. تحلیل نماهای مسکونی. ماخذ: نگارنده.

ایرانی استفاده شده است. سبک کلاسیک غربی با فرم خاص سرستون‌ها، سنتوری شناخته می‌شود و مراد از سبک مدرن ایرانی، سبکی جاری در نماسازی بناهای ایرانی است که بدون توجه خاص به سنت‌های معماری ایرانی از مصالح روز و هندسه معماری مدرن و پس از آن استفاده می‌کند.

تفسیر: سبک مدرن ایرانی با فاصله زیاد سبک غالب منطقه است. نماسازی کلاسیک در بناهای نوساز آرام آرام رو به افزایش است. دو بنای نمای کلاسیک و نیز تک بنای دارای سبک سنتی، نوسازند.

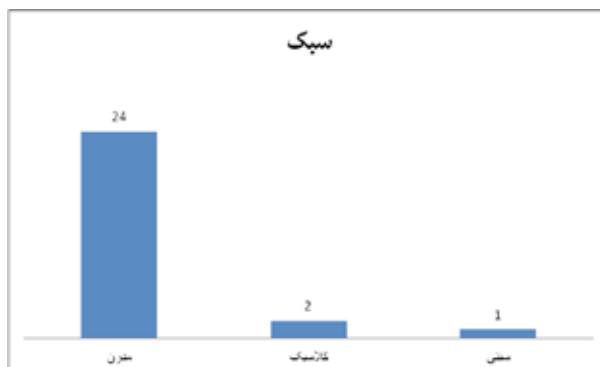
شکل پنجره‌ها و قاب‌هایی که برای تزئینات خردتر ایجاد شده، انواع اشکال مورد مطالعه هستند. تناسب ابعاد آن‌ها نسبت به خود و نسبت به یکدیگر موضوع دیگری است که بخشی از زیبایی معماری را رقم می‌زند.

سبک

در این تحقیق نماها در سه سبک کلی سنتی، کلاسیک غربی و مدرن ایرانی طبقه‌بندی شده‌است. منظور از سبک سنتی، سبکی است که در آن از هندسه، مصالح و موتیف‌های معماری سنتی

جدول ۲. سبک نما. ماخذ : نگارنده.

سبک	درصد
مدرن ایرانی	88.8%
کلاسیک	7.4%
سنتی	3.8%

نمودار ۱. سبک نما. ماخذ : نگارنده.

جدول ۳. قدمت بنا. ماخذ : نگارنده.

قدمت بنا	درصد
نوساز	29.6%
تا 3 سال	44.4%
دهه 80	14.9%
دهه 70	3.7%
دهه 60	3.7%
دهه 50	3.7%

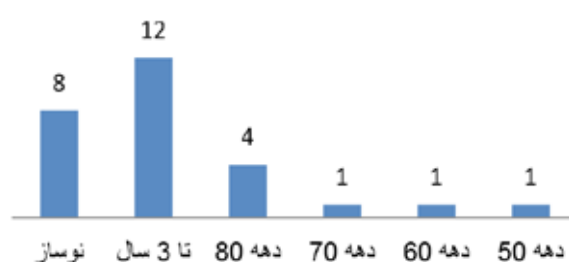
قدمت بنا

بر اساس گزارش طرح تفصیلی منطقه ۱۷ تا سال ۱۳۸۶ سه دوره ساخت و ساز در این منطقه قابل شناسایی است. در دوره اول بلوک‌های شهری ساخته شده شکل غیرهندسی و نامنظم دارند. در دوره دوم شکل بلوک‌های شهر تقریباً هندسی و مستطیل شکل است و در دوره سوم کیفیت بناها از دوره‌های ماقبل مطلوب‌تر است. نکته قابل توجه اینکه بیش از ۹۰ درصد بناهای منطقه قدمتی بیش از بیست سال دارند. تفسیر: ۷۴ درصد نمونه‌های منتخب در سه سال اخیر ساخته شده‌است. نزول میزان زیبایی با افزایش سن بنا معنادار است. به نظر می‌رسد نو بودن یکی از فاکتورهای زیبایی نما است. گویا با افزایش سن بنا به بیش از بیست سال، تفاوت زیادی بین ساختمان‌ها وجود ندارد. احتمالاً می‌توان علاوه بر نوساز بودن، تعلق بنا به دوره‌های بیست ساله را یکی دیگر از فاکتورهای زیبایی نما دانست.

تعداد مصالح

تفسیر: مروری بر تعداد مصالح استفاده شده در نماهای منتخب نشان می‌دهد تمایل معناداری در استفاده از بیش از یک مصالح در ساخت نما وجود دارد. حد میانی در استفاده از مصالح برای نما، ۲ و ۳ نوع مصالح است. تمایل به استفاده از یک نوع مصالح اقبال بیشتری نسبت به استفاده از بیش از ۳ نوع مصالح در منطقه دارد. تحلیل: سادگی معماری مسکونی سنتی ایرانی و نیز سادگی موجود در معماری مدرن وارداتی به ایران که در آثار پیشگامان معماری مدرن ایران دیده می‌شود جای خود را به تکثر در قالب استفاده از مصالح گوناگون داده‌است.

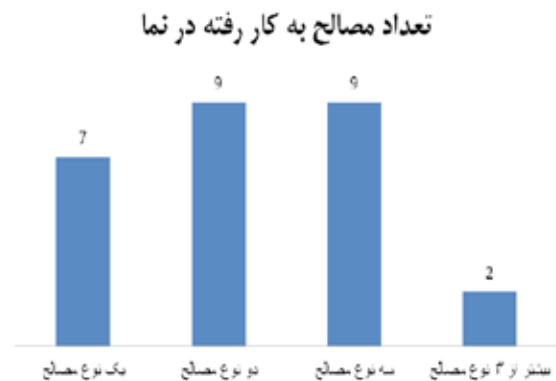
قدمت بنا

نمودار ۲. قدمت بنا. ماخذ : نگارنده.

تعداد مصالح	درصد
1	26%
2	33.3%
3	33.3%
بیش از 3	7.4%

جدول ۴. تعداد مصالح به کار رفته در نما. ماخذ : نگارنده.

نمودار ۳. تعداد مصالح به کار رفته در نما. ماخذ : نگارنده.

ترکیب مصالح

تحلیل : در سال های اخیر، استفاده از سنگ در نمای ساختمان ها به علت سهولت اجرا و قیمت مناسب افزایش یافته و جایگزین مصالح بومی و متناسب با اقلیم تهران شده است. به نظر می رسد وجه هویتی آجر و ماندگاری سنگ که نوعی از تجدد را نیز به همراه دارد دلایل اقبال به این دو مصالح در سطح منطقه است. جنبه لوکس بودن سنگ در قالب نماسازی را نیز باید به دلایل استفاده زیاد از این مصالح افزود.

تفسیر : سنگ و آجر بالاترین سهم را در نماسازی های منطقه دارد. مصالح حدود نیمی از نماها صرفاً از سنگ است که جایگاه مهم این مصالح در زیبا ساختن نما را در ذهن مردم نشان می دهد. عمده ترین سنگ استفاده شده در نما تراورتن است. ۴۰ درصد از نماهای منتخب از ترکیب سنگ و آجر ساخته شده است. با توجه به سال ساخت نماهای ترکیبی به نظر می رسد این نوع نما عمدتاً در سه سال اخیر ساخته شده است. آجر با حدود ۱۱ درصد در رده سوم انتخاب های مردم قرار دارد.

جدول ۵. ترکیب مصالح. ماخذ : نگارنده.

ترکیب مصالح	درصد
سنگ	۴۸.۱%
ترکیب سنگ و آجر	۴۰%
آجر	۱۱.۹%

ترکیب مصالح

نمودار ۴. ترکیب مصالح. ماخذ : نگارنده.

ترکیب رنگ

آجر قزاقی و کمتر به صورت نسوز در نماسازی استفاده شده است. تحلیل : دلیل مقبولیت عمومی طیف کرم که ۸۸ درصد نماها را در بر می گیرد احتمالاً ویژگی این رنگ در نماد شدن برای تجدد (رنگ کرم روشن یادآور معماری مدرن و سادگی آن) و

تفسیر : رنگ غالب به تبع مصالح غالب طیف کرم و قرمز است. استفاده از سنگ و آجر به عنوان مصالح غالب در ساخت نما، رنگ این دو مصالح را به رنگ غالب نماسازی تبدیل کرده است. آجر نه به صورت تک رنگ که در رنگ های مختلف و بیشتر در صورت

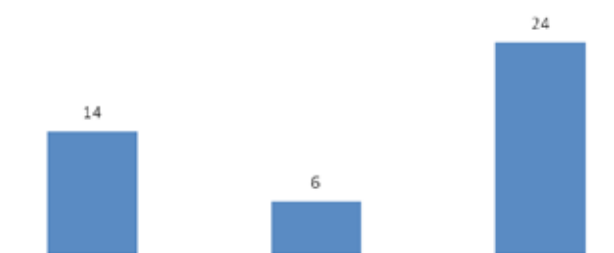
سنگ و تأکید بر استفاده از آن‌ها با قاب‌سازی‌های خاص دلالت بر تمایل مردم بر جلب توجه و ابراز تمایز با بناهای مجاور دارد.

جدول ۶. ترکیب رنگ. ماخذ: نگارنده.

درصد	ترکیب رنگ
۳۰٪	تک طیف
۷۰٪	دارای ترکیب قرمز
۸۸٪	دارای طیف گرم

کیفیت است و به علاوه اینکه طیف گرم به رنگ تاریخی شهرهای ایران (رنگ خاک) نیز شبیه است. ترکیبات قرمز اعم از آجر یا

ترکیب رنگ

نمودار ۵. ترکیب رنگ. ماخذ: نگارنده.

تزیین

پرتزیین هستند به نحوی که تزیین از اجزای اصلی نماسازی آن‌ها است. سبک‌های پرتزیین مانند سبک کلاسیک هنوز فراوانی زیادی ندارند اما با توجه به نوساز بودن بناهای کلاسیک احتمالاً تعداد آن‌ها رو به افزایش خواهد بود. سادگی مدرنیستی به معنای دوری از هرگونه تزیین در بین نمونه‌ها وجود ندارد.

تحلیل: وجود تزیین ریشه در گذشته معماری ایران دارد. بخش عمده نماها دارای سادگی بدون تزیین یا تزیین کم هستند که دلیل آن را باید در سادگی نوعی نگاه مدرنیستی باقی مانده از گذشته دانست. پیدایش نماهای کلاسیک در سنوات اخیر و تمایل به نماهای پر زرق و برق احتمالاً متأثر از آنچه در شمال شهر ساخته می‌شود، در حال جایگزینی با نماسازی کم تزیین است.

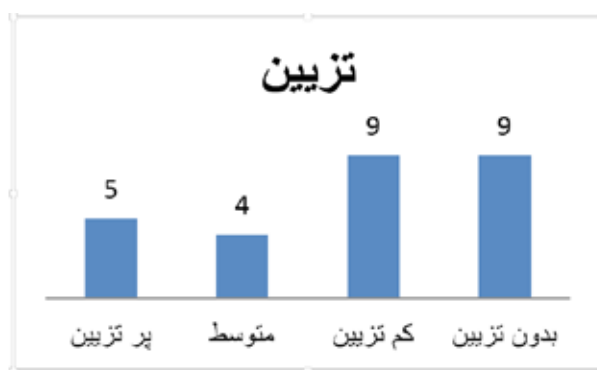
مراد از تزیین در این پژوهش آن چیزی است که اگر به نما الحاق شود و یا اینکه همراه بنا ساخته شود، اضافه یا کم شدن آن، هندسه نما را تغییر نمی‌دهد. ممکن است رنگ و بافت نما تاحدی متأثر از کم و زیاد شدن عنصر تزیین تغییر کند اما مثلاً حجم بنا دچار تغییر نمی‌شود. در تحلیل میزان تزیین، نمونه‌ها به چهار گروه پرتزیین (بیش از ۱۵ درصد سطح نما)، دارای تزیین متوسط (بین ۵ تا ۱۵ درصد سطح نما) و کم تزیین (کمتر از ۵ درصد سطح نما) و بدون تزیین تقسیم شده است.

تفسیر: حدود ۳۳ درصد نماها در گروه کم تزیین طبقه بندی می‌شوند و به همین اندازه نمای بدون تزیین وجود دارد. ۱۴٫۸ درصد نماها در گروه تزیینی متوسط قرار دارند و ۱۸ درصد نماها

جدول ۷. تزیین. ماخذ: نگارنده.

درصد	تزیین (میزان پوشش در نما)
۳۳٫۳٪	بدون تزیین
۳۳٫۳٪	کم (کمتر از ۵٪)
۱۴٫۸٪	متوسط (بین ۵٪ تا ۱۵٪)
۱۸٫۶٪	زیاد (بیش از ۱۵٪)

تزیین

نمودار ۶. تزیین. ماخذ: نگارنده.

نسبت شکلی با نمای بناهای مجاور

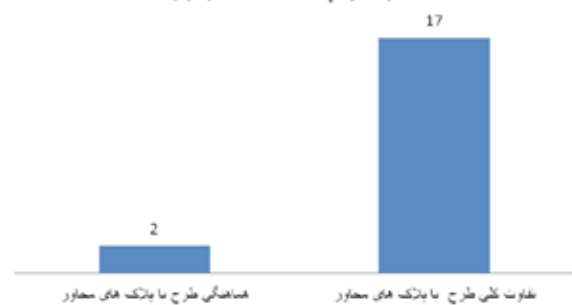
منظور از داشتن نسبت شکلی با بناهای مجاور، توجه به داشتن تناسب اعم از رنگ، مصالح، خطوط بازشوها، خط آسمان با همسایگی‌ها در منظر کوچه یا خیابان است. به دلیل فقدان همسایگی بلافصل، تعداد ۷ نمونه از ۲۷ نمونه کل، در بررسی این آیتم کنار گذاشته شده است.

تفسیر: در اکثریت قاطع نماها عدم تمایل به هماهنگی طرح با بناهای مجاور دیده می‌شود.
تحلیل: به نظر می‌رسد داشتن تمایز با نماهای دیگر از نظر مردم در زیبایی بنا موثر است.

جدول ۸. نسبت شکلی با مجاورت‌ها. ماخذ: نگارنده.

نسبت شکلی با مجاورت‌ها	درصد
هماهنگی کلی	۱۰٪
عدم هماهنگی کلی	۹۰٪

نسبت با پلاک های مجاور

نمودار ۷. نسبت با پلاک‌های مجاور. ماخذ: نگارنده.

نتیجه‌گیری

منطقه دیده می‌شود. چرایی این نوع زیباشناسی با عنایت به فقر کالبدی و اقتصادی حاکم بر گذشته منطقه و تحولات سال‌های اخیر همچون افزایش قیمت زمین، قابل درک خواهد بود. سیر مهاجران سال‌های پیش از انقلاب که فقر اقتصادی و مشکلات فرهنگی همچون اعتیاد و بزه اجتماعی را همراه زندگی خود در حاشیه شهر تهران می‌دیدند، با گسترش محدوده شهر و قرارگیری منطقه در میان آن از یک سو و افزایش چند باره قیمت مسکن در دهه گذشته از دیگر سو، تمایل خود را به تغییر تصور ذهنی خود و دیگران از گذشته‌شان، در قالب استفاده از مصالحی مانند سنگ که پیش‌تر در نقاط مرفه‌تر تهران استفاده می‌شد، نشان می‌دهند. به همین ترتیب نمای کلاسیک که زمانی نماد ثروت و اشرافیت شمال شهر تهران بود کم‌کم در این منطقه گسترش می‌یابد. اقبال به بناهای نوساز فارغ از کیفیت بهتر ساخت، به عنوان بنایی که نشانه کمتری از گذشته دارد را باید در همین دگردیسی تحلیل کرد.

کشف قواعد زیبایی‌شناسی از تفسیر اثر زیبا، با موضوع نمای بناهای منتخب مردم در منطقه ۱۷ شهرداری تهران موضوع این مقاله است. مرحله تفسیر شکلی به شیوه کمی و مرحله تحلیل با عنایت به بستر فرهنگی-اجتماعی منطقه انجام گرفته است. از راه تحلیل شکلی نماها در موارد اشکال و تناسبات، رنگ، مصالح، تزئینات، سن و سبک نماهای ساختمانی منتخب به طور خلاصه موارد ذیل بدست می‌آید: سبک غالب سبک مدرن ایرانی است اما نوعی دگردیسی به سمت نماهای کلاسیک دیده می‌شود. بیشتر نماهای منتخب در سه سال اخیر ساخته شده‌اند به نحوی که کاهش زیبایی با افزایش سن بنا همراه است؛ به عبارت دیگر نبودن، فاکتور زیبایی دانسته می‌شود. تمایل به نمای دارای تک مصالح یا بیش از سه نوع مصالح، کمتر از دو و سه نوع در نماسازی است. رنگ قرمز و طیف گرم در نماسازی قابل توجه است و نماهای با میزان تزئین زیاد از اقبال چندانی برخوردار نیست هرچند در سال‌های اخیر نمای پر تزئین سبک کلاسیک نیز در

فهرست منابع

تهران. مجله دیابت و متابولیسم ایران. ۱۰:۳-۵
• منصوری، سید امیر. (۱۳۹۴). زیبایی‌شناسی معماری قزوین. تهران: پژوهشکده نظر.

• امکو. (۱۳۸۶). ویرایش نهایی گزارش طرح تفصیلی منطقه ۱۷. نهاد مشترک مسئول تهیه طرح‌های جامع و تفصیلی تهران.
• شاهنده، خندان و همکاران. (۱۳۸۲). تحلیل ویژگی‌های جمعیتی و شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی منطقه ۱۷ شهرداری